

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

ABLU-BACH15

Predefinert informasjon

Startdato:	18-05-2020 09:00	Termin:	2020 VÅR
Sluttdato:	29-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
SIS-kode:	203 ABLU-BACH15 1 BOPPG 2020 VÅR stord		
Intern sensor:	Sissel Janette Aastuedt Halland		

Deltaker

Navn:	Katarzyna Julia Wierzbicka Skibinska
Kandidatnr.:	302
HVL-id:	170137@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Barn medvirker så mye de voksne lar dem medvirke
Antall ord *:	9485
Egenerklæring *:	Ja

Jeg bekrefter at jeg har ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	Enmannsgruppe
Gruppenummer:	5
Andre medlemmer i gruppen:	Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Barn medvirker så mye de voksne lar dem medvirke

Katarzyna Wierzbicka Skibinska

Kandidatnummer 302

Arbeidsbasert Barnehagelæreutdanning, deltid, kull 2016
Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion g samfunnsfag

Veileder: Sissel Janette Aastvedt Halland

Innleveringsdato:29.05.2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Innholdsliste

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
1.0 Innledning.....	5
1.2 Presentasjon av problemstilling.....	5
1.3 Begrepsavklaring.....	6
1.3.1 Medvirkning.....	6
1.3.2 Fysisk innemiljø.....	6
1.4 Oppbygning av oppgaven.....	7
1.5 Tidligere forskning.....	7
2.0 Teorigrunnlag.....	9
2.1 Medvirkning og voksen rollen.....	9
2.2 Barnehagen som institusjon.....	11
2.3 Fysiske og menneskelige forhold i barnehagen.....	12
3.0 Metode.....	14
3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode.....	14
3.1.1 Intervju.....	15
3.1.2 Gruppeintervju med barn.....	16
3.2 Forskningsprosess.....	17
3.3 Etisk perspektiv.....	18
3.4 Validitet og pålitelighet.....	19
3.5 Analyse.....	20
3.6 Min analyseprosess og funn.....	20
4.0 Presentasjon og drøfting av funn.....	22
4.1 Barn medvirker så mye som de voksne tillater det.....	22
4.2 Institusjonalisering hindrer barns medvirkning i innemiljø.....	25
4.3 Fysiske rammefaktorer hindrer barns medvirkning i innemiljø.....	27
5.0 Avslutning.....	29
6.0 Litteraturliste.....	31
7.0 Vedlegg 1 – Informasjonsskriv til forskingsdeltakere.....	34
8.0 Vedlegg 2 – Samtykkeerklæring.....	36
9.0 Vedlegg 3 – Intervjuguide.....	37
9.0 Vedlegg 4 – Informert samtykke (foresatte til barn).....	38

Forord

Det å skrive en bacheloroppgave var for meg en krevende prosess som avsluttet 4-års arbeidsbasert utdanning som barnehagelærer. Hele skriveperioden innser jeg som veldig berikende, og noe som forandret min profesjonsutøvelse og mitt syn på arbeid med barn.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg fått uvurderlig hjelp gjennom veiledning og gode refleksjoner. Jeg ønsker å takke høgskolelektor Sissel Janette Aastvedt Halland, som var en tålmodig, faglig og støttende veileder. Jeg vil takke mine informanter som tok seg tid til samtale med meg, min arbeidsgiver og kollegaer, som i alle disse årene har støttet min utdanningsprosess og som har motivert meg til faglig utvikling.

Kolnes, 16.05.2020

Katarzyna Wierzbicka Skibinska

Sammendrag

Målet med denne bacheloroppgaven var å utforske hvordan de eldste barn i barnehagen medvirker i det fysiske innemiljøet. Gjennom intervjuer med to ansatte på storbarnsavdeling og et gruppeintervju med barn på samme avdeling, har jeg samlet data til analyse av min problemstilling. Jeg fant at barn kan medvirke så mye som voksne tillater det. Dessuten viser det seg at institusjonalisering og de fysiske rammene kan hemme eller fremme barns medvirkning i det fysiske innemiljøet. Jeg kan konkludere med at de voksnes rolle og holdninger har størst betydning for barns muligheter for medvirkning i det fysiske innemiljøet i barnehagen.

1.0 Innledning

Bakgrunnen for å velge en problemstilling knyttet til medvirkning og innemiljø er mine erfaringer og refleksjoner rundt arbeid med barn i barnehagen.

Hvert menneske er et fysisk vesen. Barn i barnehagealderen lærer seg selv å kjenne gjennom sin kropp. De sanser, manipulerer, leker, kommuniserer og lærer ved bruk av kroppen sin. Derfor burde de ha muligheter for å bruke kroppen aktivt i omgivelsene sine både ute og inne. Kroppslig tilstedeværelse i det fysiske miljøet er et utgangspunkt for hvordan en oppfatter seg selv, andre mennesker og verden rundt seg (Moser, 2013, s. 22-26).

Jeg har jobbet i mange år på småbarnsavdeling og er opptatt av hvordan barn kan medvirke i miljøet sitt. Det blir lagt vekt på at voksne skal anerkjenne deres kroppslighet og behov for å utforske omgivelsene sine. På arbeidsplassen min brukte ansatte mye tid og var kreative for å legge til rette for sansing og grovmotorisk lek.

Da jeg begynte å studere barnehagelærerstudie, fikk jeg mer kunnskap og erfaring med arbeid med de store barnehagebarna. Det var overraskende for meg hvor store grupper man må forholde seg til, og at barnehagehverdagen er sterk strukturert. Det er likevel spennende og utfordrende å jobbe med barn i førskolealderen med tanke på å forberede dem til skolen og et liv i samfunnet samtidig som jeg, som barnehagelærer vil jobbe med tanken om å bevare barnas lekelyst, frihet og felleskap. I motsetning til det som jeg erfarte på småbarnsavdeling, har jeg opplevd at barn på storbarnsavdeling er mye ute i naturen og kan leke fritt ute, mens de kroppslige aktivitetene inne var begrenset. Inne ble det mer tilrettelagt for finmotoriske og rolige aktiviteter. Ofte var lekeutvalget forutbestemt av ansatte og det var sjelden anledning å forandre noe inne på avdelingen på grunn av mangel av plass og tid. Dette har inspirert meg til å ta opp et spørsmål om de eldste barna i barnehagen får muligheter å medvirke i barnehagens innemiljø. Barn, er som nevnt, kroppslige, og har behov for å uttrykke seg i ulike former. De har rett til å medvirke i sine omgivelser både ute og inne. Derfor vil jeg ser nærmere på hvordan det blir tilrettelagt for barns medvirkning i barnehagens fysiske innemiljø.

1.2 Presentasjon av problemstilling

«Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8-9) understreker at «alle barn skal få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til

barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter». Med bakgrunn i dette lyder min problemstilling:

Hvordan medvirker de eldste barnehagebarn i det fysiske innemiljøet?

1.3 Begrepsavklaring

I problemstillingen min bruker jeg blant annet begrepene medvirkning og fysisk innemiljø. Det er sentrale begrep som kan tolkes ulikt, derfor er det behov for presisering og forklaring.

1.3.1 Medvirkning

Berit Bae (2019) belyser at barns rett til medvirkning er forankret i FNs Barnekonvensjonen (1989, § 3). Hun forklarer at det «å medvirke» betyr at en «kjenner at egen deltagelse bidrar til endring». Med andre ord medvirker barn når de erfarer at deres stemme er viktig og når de «får erfare å få innflytelse på barnehagens virksomhet». (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

I denne oppgaven er medvirkning brukt i den forstand, at barn medvirker når de er inkluderte i beslutningsprosessene og får rom for å delta. Dette inkluderer ikke bare språklige eller verbale deltakelser i samtaler og beslutninger, men også kroppslig deltakelse og anledning til å bruke omgivelsene på en aktiv måte (Moser, 2013a, s. 25-26). Medvirkning omfatter også medbestemmelse, som er en smalere begrep. Medbestemmelse er knyttet til direkte innflytelse for en konkret beslutning (Bae, 2006, s. 8).

1.3.2 Fysisk innemiljø

Fysisk innemiljø betyr fysiske omgivelser innendørs. Innemiljø inkluderer ulike fysiske egenskaper av rommet, blant annet areal, lys, støy nivå og luftkvalitet (Solvik, 2018, 2. juli). Kvaliteten på helse- og miljøforholdene i barnehagen er regulert i lovbestemmelser (Kunnskapsdepartementet, 2015, s. 7). Innemiljøet omfatter også planløsning, innredning eller inventar, det vil si møbler, leker, gjenstander og deres plassering, endringsmuligheter samt organisering av rommene (Wolf & Svenning, 2018, s. 45). I dette prosjektet blir det lagt vekt på hvordan barn kan medvirke i de sistnevnte aspektene av det fysiske innemiljøet på avdelingen i barnehagen. I hvilken grad barn kan skape eller forandre innemiljø, kan være avhengig av deres modenhet og alder (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Andre viktige forhold, som kan ha innflytelse på det, er blant annet fysiske rammer på avdelingen, organiseringen og de ansattes kompetanse.

1.4 Oppbygning av oppgaven

I denne oppgaven skal jeg forsøke å svare på min problemstilling. Først skal det kort presenteres et utvalg av tidligere forskning på området, som kan gi et bredere perspektiv på temaet. Ellers skal det belyses hva styringsdokumenter og teori sier om barns medvirkning, institusjonalisering og innemiljøet i barnehagen. Videre vil jeg begrunne valg av metodologi og vise hvordan jeg har utforsket problemstillingen og beskrive forskningsprosessen i dette prosjektet. Deretter vil det presenteres funn. Avslutningsvis vil problemstilling bli drøftet i lys av presentert teori og tidligere forskning.

1.5 Tidligere forskning

Det er gjennomført mange ulike forskningsprosjekter om barns medvirkning i de siste årene. En del av disse forskningsprosjektene fokuserer på de minste barnas muligheter for å medvirke samt de voksens holdninger til det. Løkken (2004) kom med uttrykket *toddlerkultur* for å beskrive småbarns være- og kommunikasjonsmåter. I følge hennes funn har de yngste barna førspråklig bevissthet og etablerer felleskap gjennom bevegelse. Det begrunner hvorfor store leker, som gir rom for deling og herming er mye bedre for de minste barn. Hognestad (2007) konstaterte at barnehageansatte trenger kompetanse for å betrakte de minste (ettåringene) barna som subjekter, ikke som objekter. Monica Seland fokuserte på gruppesamtaler, som et godt verktøy for systematisk arbeid med medvirkning og medbestemmelse (Borg, Backe-Hansen & Kristiansen, 2008, s. 69).

Forskning av Skreland (2016) viser at regler regulerer og begrenser barns muligheter til medvirkning. Studien viser at regler gjennomsyrrer barnehagehverdagen med ulike påbud, forbud og rutiner. Mange av de har barnets sikkerhet i fokus, men mye tyder på at disse reglene medvirker til å begrense barns fysiske livsutfoldelse i barnehagen.

Amudsen, Blakstad, Krogstad, Knudsen, Manum, Sve og Wågø (2007) forsket på hvordan organisering av rom påvirker barns leke- og læringsmuligheter. De belyser at basebarnehagen, eller det såkalte «nye barnehagebygget» gir flere muligheter for bevegelse og stimulerer til lek, spesielt for de eldste barn og at barn kan komme med viktige innspill, når det gjelder organisering og rommenes funksjoner (Amudsen m. fl. 2007, s.30). Noen år senere observerte forskere andre tendenser. Ulike typer organisering av rommene og det fysiske miljøet, kan føre til en rekke utfordringer i praksis. Eide og Winger (Jacobsen, 2019) analyserte de yngste barnas aktivitet i ulike typer barnehager. Barnas handlingsmuligheter vises seg å være mer begrenset i

de fleksible barnehagene, som de forsket på, enn i de tradisjonelle barnehagene. De belyser at barn har begrenset tilgang til spesialrommene i de fleksible barnehagene. I de tradisjonelle barnehagene hadde barn lettere tilgang til ulike leker og kunne velge de selv.

FoU-prosjektet «Rom for en ny barnehage - intensjoner og realisering» (Evenstad & Becher, 2015) viser hvor vanskelig er det å få samarbeid mellom arkitekter og endelige brukere i planleggingsfasen å fungere. Det samme gjelder forståelse knyttet til funksjoner av bygning og romorganisering. Det opplyses at personalet i de nye byggene hadde lite kjennskap til intensjonene bak byggenes utforming og opplevde at etableringsprosessen var krevende. Det førte til at personalet ikke fikk et bevisst fokus på innredning og materiell, og at konseptet med mer åpne rom ble mislykket.

Moser (2012) belyser at når barnehagepersonalet ble engasjert i å utforme en ny organisering og innrede rom, kan det få store konsekvenser for den pedagogiske virksomheten. Et bevisst personale kan bidra til å skape et stimulerende og utfordrende fysisk miljø, som møter barna på deres premisser (Moser, 2012, s. 145). Det viser seg at innerom kan fremme barns medvirkning, så lenge det oppfyller noen krav og personalet er innstilt på dette (Moser, 2012, s. 130).

En av de nyeste, pågående forskningsprosjekter er prosjekt til Evenstad og Dahl (2018). De fokuserer på hvordan arkitektur i barnehagebygget kan fremme eller hindre barns medvirkning og gode fellesopplevelser. De forsker på hvordan ulike bygg og pedagogisk innhold fungerer sammen.

2.0 Teorigrunnlag

I dette kapitlet blir det teoretiske grunnlaget for mitt forskningsprosjekt presentert. Først blir det beskrevet hvordan Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017), Lov om barnehager (Barnehageloven, 2018) og annen teori beskriver begrepet medvirkning. Videre presenteres betydningen av kroppslighet i barns utvikling sett i sammenheng med barns medvirkningsmuligheter. Ellers vil jeg belyse hvordan livet og hverdagen i barnehagen blir institusjonalisert. Dessuten skal det forklares hva lovverket sier om de fysiske rammene i barnehagen. Til slutt skal jeg vise menneskelige forutsetninger i barnehagen, det vil si Forskrift om grunnbemanning og pedagogisk bemanning (Barnehageloven, 2018).

2.1 Medvirkning og voksen rollen

Rammeplanen og Barnehageloven samsvarer med FNs konvensjonen om barnets rettigheter (1989) som fastslår at «alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8, 9). Videre blir det presisert at barn regelmessig skal få anledning til å delta i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Det betyr at barn skal kunne få uttrykke sine ønsker og behov, bli sett og hørt. Deres synspunkter skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27).

Barns rett til medvirkning er forankret i et bestemt pedagogisk grunnsyn. I følge postmodernistisk grunnsyn er barn et subjekt. Barnet er kompetent, aktivt, og skaper sin egen kunnskap og identitet i relasjoner med andre. Helt fra fødselen av er barna sosiale og utforskende. Danningsprosessene foregår i den sosiale konteksten. Barnets selvilde dannes i relasjoner med omverden og det å erfare medvirkning, ha muligheter for å bidra er viktig for mestring og et godt selvilde (Askland & Sataøen, 2013, s. 15-16). Barn skal erfare seg selv som subjekt med reelle handlings- og påvirkningsmuligheter. Utforming og organisering av det fysiske miljøet er derfor av stor betydning for barnets handlingsmuligheter (Wolf & Svenning, 2018, s. 46 - 47).

Rammeplanen nevner medvirkning i sammenheng med demokratisk deltakelse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Derfor er medvirkning ikke synonymt med medbestemmelse. Medbestemmelse er knyttet til individets vilje og valgmuligheter eller påvirkningskraft (Johannesen & Sandvik, 2008, s. 25). Berit Bae (2019) anser at bruk av ordet

medvirkning kan være villedende, siden mange knytter det til individuell brukertilpasning, mens i styringsdokumenter er den bundet med demokratisk deltakelse og rett til å bli hørt.

For å delta og bidra i felleskapet må barn ha muligheter for å kommunisere sine meninger, ønsker og behov. Kommunikasjon pågår både verbalt og non-verbalt. Særlig for barn er den kroppslige tilstedeværelsen en viktig del av kommunikasjon og relasjoner med andre (Moser, 2013, s. 85). Moser (2013, s. 26) omtaler kroppslighet som «menneskers måte å være på i verden». En person opplever seg selv som helhet i den fysiske kroppen. Alle sanseopplevelser, erfaringer, følelser, tanker, læring og danning skjer gjennom og inni kroppen. Kroppslighet er et fundament for selvbildet, både kognitivt, sosialt, sanselig og følelsesmessig. Kroppslighet foregår gjennom bevegelse og fysisk aktivitet (Moser, 2013, s. 30), som hos barn er ofte knyttet til lek, særlig grovmotorisk lek.

Eide og Winger (2018, s. 41) anser at en voksen som anerkjenner barns rett til medvirkning, forstår betydningen av ulike kommunikasjonsformer. Den har også kunnskaper, kompetanse og interesse for å tilrettelegge rom og materiell, og kan organisere rammebetingelser på en måte som fremmer barns muligheter for medvirkning i det fysiske miljøet. De voksnes rolle i barnehagen er blant annet å beskytte, å bekrefte og å berike leken (Wolf, 2017, s. 60-65). Wolf påpeker at støttende kommunikasjon og det å komme med kroppslig og verbal bekreftelse bygger opp gode relasjoner. Slike relasjoner er nødvendige for at barn skal ha anledning og vilje for å gi uttrykk for sine meninger og ønsker. Det er voksne som har ansvar for å bygge trygge relasjoner med barn (Wolf, 2017, s. 60-65).

Personalet må være bevisst egen praksis og hvordan den skaper rammer for barns deltakelse i demokratiske prosesser. De sosiale rammene for samvær og livet i barnehagen kommer ofte i uttrykk i ulike regler. Jansen, Kaurel og Pålerud (2015, s. 16-17) belyser at voksne i barnehagen bør tilrettelegge for at barn kan ytre seg. Ikke desto mindre burde de skape rom for barns innflytelse på hverdagslivet i barnehagen. Voksne må se barns initiativ, anerkjenne dem og gi muligheter for å bidra i felleskapet. Det kan skje blant annet når barn kan bli med på å utforme reglene i barnehagen. Skreland hevder at det at voksne og barn kan forhandle reglene og inngå kompromisser er en viktig del av profesjon skjønnsutøvelse og arbeid med demokratiet i barnehagen (2015, s. 95). Voksens holdninger til barn, deres evne og vilje til å lytte er avgjørende for barnas mulighet for å medvirke (Skreland, 2015, s. 97).

2.2 Barnehagen som institusjon

Pettersvold (2018, s. 68) mener at barnehagelærere ser kompleksiteten knyttet til realisering av barns rett til medvirkning i praksis. Hun påstår at institusjonelle og politiske forhold kan hindre det demokratiske samfunnsoppdraget i barnehagen. Ulleberg (2002) bruker begrepet institusjonalisering i barnesammenheng og forklarer at det kan defineres som å organisere og strukturere ting i et system, hvor voksne setter rammer og legger premisser for barns aktivitet. Oppgaven om å ivareta barns rett til medvirkning er bare en av mange viktige mål, som skal arbeides med i barnehagen. Det at pedagoger jobber med fagområder fastsatt i Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 47-56), med ulike satsingsområder, blant annet forebygging av mobbing, tidlig innsats og læring, språkstimulering, har betydning for bruk av tid og forutbestemmer pedagogisk innhold i barnehagen (Pettersvold, 2018, s. 68). Eide og Winger (2018, s. 38, 39) påpeker at en stram struktur i store grupper og administrative oppgaver begrenser tid for interaksjon og dermed relasjonsbygging. De belyser at uten interaksjoner og god kommunikasjon blir barns medvirkning hindret.

I store grupper øker behovet for kontroll og forutsigbarhet. Selve rommet og dets funksjon kan virke disiplinerende for barn (Kjørholdt & Winger, 2013, s. 79, 80). Bestemt innhold og struktur på dagsorden og ulike regler, både de formulerte og de ubevisste, har normativ funksjon og skal disiplinere eller regulere (Pettersvold, 2018, s. 69). I møte med normer og hverdagsrutiner, utvikler barn sosial forståelse for hva anerkjente væremåter er. De tilpasser seg til handlingsmønstre, som er akseptabel i den sosiale sammenheng, det vil si at de utvikler sosial sensitivitet (Eide & Winger, 2018, s. 33). Det kan konkluderes med at normer og regler, som skal hjelpe å beherske grupper, kan ha betydning for barns anledning for å medvirke. Reglene kan fungere som en blindflekk for demokrati og medvirkning (Skreland, 2015, s. 85).

Jansen (2019, s. 29-31) påpeker også at hverdagslivet og dens rutiner, regler og aktiviteter som gjentas regelmessig, er en del av institusjonaliseringen. Hverdagens orden med dens forpliktelser og forventninger, kan gi barn erfaringer med en aktiv deltakelse så lenge voksne tilrettelegger for progresjon og medvirkning i innholdet av hverdagsaktiviteter. Hverdagsaktiviteter fastsetter dagsrytme og regulerer tidsbruk i barnehagen. Jansen (2013, s. 135) beviser at i en sterkt strukturert dagsplan, som deler dagen i mange aktiviteter over korte perioder, er muligheter til medvirkning begrenset. Det påvirker i stor grad barns mulighet til å være subjekt, det vil si bestemme selv om innhold, tid eller fordypning i en aktivitet.

2.3 Fysiske og menneskelige forhold i barnehagen

Barnehageloven (2018, § 2) fastslår at i barnehagen skal barn få «muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter». Dette formålet er av betydning i utforming av de fysiske rammene inne og ute i barnehagen. I Rammeplanen er det poengtert at barn skal oppleve mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, både inne og ute, året igjennom. Dessuten skal de få tilgang til varierte og utfordrende bevegelses- og lekemiljøer for kroppslig lek ute og inne (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 49-50). Organisering av rom, tid og lekemateriale skal bidra til å inspirere til ulike typer lek både ute og inne (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Man kan tolke at Rammeplanen ikke skiller hvilke typer lek som egner seg best for inneaktiviteter og uteaktiviteter. Lillemyr (2001, s. 23) hevder at både ute og inne burde det tilrettelegges til alle typer lek, blant annet sansemotorisk lek, rollelek, konstruksjonslek, regelleg og bevegelseslek.

Leke- og oppholdsarealet i barnehagen, som i virkeligheten er brukt av barn, skal være minst fire kvadratmeter netto per et barn over 3 år. Veiledende arealnorm, som det kalles, skal beregnes av det arealet som faktisk er i disposisjon for barn i lekaktiviteter. Det inkluderer ikke kontorrom, pauserom for ansatte eller toaletter (Kunnskapsdepartementet, 2006, veileder godkjenning, s. 14).

Veilederen «Helse, miljø og trivsel i barnehagen» (Kunnskapsdepartementet, 2015), fokuserer på at barn har rett til et godt fysisk innemiljø, blant annet gode lys- og luftforhold i oppholdsrommene. Inneforholdene skal være trivelige og de skal forhindre eller minimalisere risiko for ulykker eller skader, både for barn og voksne. Derfor skal utstyr være ergonomisk, det vil si at det skal forebygge fysiske yrkesskader eller langvarig sykdom. Blant de ulike kravene som er presisert i forskriften om miljørettet helsevern i barnehager og skoler, finner man også krav om at utforming av oppholdsrommene skal gi muligheter for aktivitet og hvile (Kunnskapsdepartementet, 2015, s. 8-9).

For at barnehagen skal kunne ivareta barnas behov for lek i omgivelsene av god kvalitet, trenger man tilstrekkelig og forsvarlig bemanning. Barnehageloven beskriver at det skal være minst en ansatt per tre barn under tre år og minst en ansatt per 6 barn over 3 år (2018, § 18). Man kan

føye til at normene beregnes i gjennomsnitt og gjelder barnehagen som en helhet, det vil si at ikke i en hver tid finnes det en ansatt per 6 barn over 3 år på avdeling. Dessuten skal personalet som jobber direkte med barn ha gode kvalifikasjoner. Derfor ble det innført en norm for pedagogisk bemanning, som krever at det finnes minst en pedagogisk leder per sju barn under tre år og en pedagogisk leder per 14 barn over 3 år (Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager, 2018, § 1). Pedagogisk leder bør ha utdanning som barnehagelærer (Barnehageloven, 2018, § 17a).

Alle de ovennevnte retningslinjene skal være til hjelp for å sikre at barnehagens formålparagraf blir oppfylt. Barnas behov for omsorg og lek skal ivaretas. Barnehagen skal i samarbeid med hjemmet også fremme danning, læring, og på den måten bidra til allsidig utvikling (Barnehageloven, 2018, § 1). Det indikerer at innemiljøet i barnehagen burde være optimalt, trygt, praktisk, innsparende og utfordrende for barn.

Moser (2012, s. 130-132) presenterer i sin forskning funn som viser at man kan skape innemiljø i barnehagen som fremmer barns medvirkning. Faktorer som er av betydning er romstørrelse, tilrettelegging, tilgjengelig inventar, og i hvilken grad inventaret er flyttbart, multifunksjonelt, fleksibelt og om det er mulig å utvide gulvplass eller dele rom i soner.

Alle presenterte argumenter poengterer at barn ville kunne medvirke i sitt innemiljø. Personalets kompetanse, syn på barn, rommets fysiske egenskaper og organisering kan begrense eller fremme barns rett til medvirkning og skape sin egen innsparende lekeverden (Pettersvold, 2018, s. 69, Moser 2012, s. 132).

3.0 Metode

I vitenskap er metode en planmessig fremgangsmåte som skal lede forsker strukturert og organisert til dypere kunnskap eller forståelse av et fenomen som en utforsker. Man trenger å velge hvordan man vil få informasjon om virkeligheten, hvordan den skal analyseres og hva det betyr. Forskningsmetode bør være åpen, grundig, dokumentert og systematisert (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 16). Det er vesentlig å velge en metode som egner seg til å undersøke et utvalgt problem.

I dette kapitlet vil jeg begrunne mine metodiske vurderinger og valg, og beskrive forskning prosess. Jeg har valgt en stor metode kapittel for å skildre nøyaktig både metode og empiri, det vil si samling av data og analyse. Til slutt vil jeg konkludere med å presentere resultater.

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

I samfunnsvitenskapelige fag, blant annet pedagogikk, velger man ofte mellom kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. De er ulike, men Postholm og Jacobsen (2016, s. 41) mener at de er komplementære. Det vil si at de utfyller hverandre fordi en får ulike typer informasjon, og i tillegg får en dypere og grundigere forståelse av virkeligheten i sin kompleksitet når man kombinerer de.

Kvantitativ forskning kan beskrives som innsamling av datamaterialet i form av tall og statistikk. Kvantitative data egner seg når man vil se bredden i et problem, eller vil generalisere funn for større grupper. Kvantitative undersøkelser er lettere å gjenta eller sammenligne med tidligere resultater, hvis de ble gjennomført på samme måte og under kontrollerte forhold (Løkken & Søbstad, 2006, s. 35).

Kvalitative datainnsamling består av ord og tekster. Disse data kan ikke transformeres til tall og statistikk, men tolkes kritisk og analyseres av en forsker. Kvalitativ forskning gir et utdypende bilde av problemet, viser gjerne mer kompleksitet i fenomenet som utforskes, men er tidkrevende og personavhengig. Mest kjente kvalitative forskningsmetoder i pedagogikk er ulike typer intervjuer og observasjoner (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 41-44).

For å utforske presentert problemstilling ble det valgt en kvalitativ forskningsmetode - et individuelt intervju med to ansatte og et gruppeintervju med barn. Individuelt intervju gir

tilgang til enkeltpersoners tanker, meninger og holdninger og kan gi forståelse om deres handlinger (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 44). Informanter kan opplyse om deres oppfatning av virkeligheten og beskrive situasjoner fra eget perspektiv.

I barnehagen kan det være vanskelig å observere frilek for en fremmed observatør. Barn er nysgjerrige og det kan være utfordrende å være skjult tilskuer. Som deltaker i lek, kan forsker ubevisst påvirke situasjonen for å oppnå ønsket resultat. Dessuten får man ikke et bilde av hverdagen og virkeligheten på den måten (Løkken & Søbstad, 2013, s. 60-61). Derfor ble det valgt gruppeintervju med barn og intervju med en fagarbeider og en pedagogisk leder, som innsamlingsdatametoder, fremfor observasjon. Variasjon i innsamlingsmetoden gir anledning til å sammenligne data og funn og kan gi et mer detaljert og komplekst bilde av virkeligheten.

3.1.1 Intervju

Intervju er en dialog mellom to eller flere parter, hvor den som leder samtalen og som stiller spørsmål kalles intervjuer og den andre som er informasjonskilde kalles informant, respondenter eller intervjuobjekt. Ordet intervju betyr «å betrakte» eller «å se på» noen som kommer fram i dialog mellom personer (Postholm & Jacobsen 2016, s. 61). En forsker som intervjuer utvalgte respondenter vil innhente relevante opplysninger, som kan forandre eller utdype forståelse av et utforsket fenomen fra dem. Intervju er et verktøy som kan gi innsikt i motivasjon, intensjoner og personlige meninger, begrunnelser for ulike handlinger og væremåter (Løkken & Søbstad, 2006, s. 104). Når en person vil dele sine erfaringer eller rekonstruere fortidens hendelser er det best å velge intervju som metode framfor observasjon eller spørreskjemaer (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 78).

Man kan velge ulike typer intervju når det gjelder utforming og struktur. Halvt eller delvis strukturert intervju har overordnet intervjuguide som utgangspunkt. Det hjelper å ordne strukturen og gå gjennom alle valgte områder, spesielt hvis man skal intervju flere enn en person. Man kan bruke ulike åpne spørsmål samt variere rekkefølge. Informantene formulerer svarene i tråd med hvordan de forstår og tolker spørsmålene (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 79). Fordelen med et intervju er at personen kan fortelle ærlig om sitt perspektiv og hvordan en fortolker virkeligheten. Det at en slik dialog tar mye tid, gjennomføring og analyse er ressurskrevende, kan være en utfordring i forskning og fører ofte til at antall intervjuer blir begrenset (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 65).

3.1.2 Gruppeintervju med barn

I pedagogiske fag og forskning er ofte målet ved å bruke intervju med barn å vite mer om barnas opplevelser og tanker. Forskere vil gjerne se på et tema fra barnets perspektiv. Denne metoden ble brukt allerede av Piaget (Eide & Winger, 2003, s. 61). Han kalte det for «*methode clinique*», hvor intervjuer stilte spørsmål og barnets svar ga en pekepinn på det hva det er man skal spørre om videre. Han var interessert i det enkelte individs tankegang og forestillinger (Sjøberg, 1998). Eide og Winger (2003, s. 62) fastslår at de fleste forskere benytter seg av et halvstrukturert eller semistrukturert intervju, når de velger å snakke med barn i førskolealderen. Et halvstrukturert intervju, som er en åpen form for samtale, egner seg best for å samle kvalitative data. I denne typen intervju er intervjuguide eller spørsmålene veiledende og kan stilles i ulik rekkefølge. Spørsmålene gir struktur, men burde være så pass fleksible at man får rom for refleksjon og undring. Løkken og Søbstad (2013) bruker konsekvent begrepet barneintervju, mens Eide og Winger (2003) omtaler intervju med barn og gruppesamtale om hverandre. Løkken og Søbstad derimot omtaler barnesamtale som en åpen og uformell samtale, hvor kommunikasjon og spørsmål oppstår mer spontant og datamaterialet er vanskelig å sammenholde med andre data (Løkken & Søbstad, 2013, s. 108).

I dette prosjektet blir begrepet gruppeintervju brukt, selv om intervju med barna ble gjennomført på en veldig uformell og naturlig måte, slik at informantene kunne kjenne det igjen som en vanlig samtale. Det er viktig å understreke at intervjuer leder samtalen videre i en ønsket retning og analyserer datamaterialet kritisk. Derfor velger jeg å bruke begrep halvstrukturert eller semistrukturert gruppeintervju framfor gruppesamtale med barn. Likevel gir semistrukturert form av intervju barn muligheter for å ha reell innflytelse på innhold i konversasjonen. For å skape god kontakt med barn, må forsker ta deres væremåte på alvor, bruke tid og av og til la barnet styre fokus, for å få samtalen i gang (Eide & Winger, 2003, s. 58).

Et halvstrukturert gruppeintervju med barn kan passe som metode når man vil gjenkjenne felles minner og erfaringer i et retrospektiv. Det betyr at personer vil se i tilbakeblikket, eller bringe tilbake noen opplevelser. Gruppeintervjuer gir interaksjoner ikke bare mellom en enkel informant og intervjuer, men også mellom alle deltakerne. De assosierer egne meninger og erfaringer med andres og fører samtalen videre (Eide & Winger, 2003, s. 69). Vil man utdype sensitive opplevelser eller innerste tanker, bør man helst velge intervju med enkeltbarn framfor

gruppeintervju. Gruppeintervju kan også gi barna mer komfort og trygghet, hvis barna ikke er veldig godt kjent med intervjuer, men er godt kjent med hverandre. Intervjueren må sørge for å lede samtalen, slik at alle følger seg hørt og verdsatt. Derfor bør man analysere størrelse og sammensetning av gruppen på forhånd (Eide & Winger, 2003, s. 69), rådføre seg, for eksempel med en pedagogisk leder på avdeling eller noen andre, som kjenner barna godt.

3.2 Forskingsprosess

For å svare på problemstilling valgte jeg å undersøke forholdene i en storbarnsavdeling, det vil si med barn mellom 3 og 5 år i en barnehage. Det ble bestemt at 2 ansatte fra denne avdelingen skulle intervjues individuelt. I etterkant ble det gjennomført et gruppeintervju med utvalgte barn. Styrer, informantene og foresatte ble kontaktet på forhånd og det ble sørget for nødvendige samtykker.

Det ble utarbeidet intervjuguide til semistrukturert intervju både med voksne og barn. Intervjuene med de voksne ble delt i noen temaområder. Det ble diskutert en individuell tilnærming til medvirkning og medbestemmelse. Informantene kunne komme med eksempler fra egen praksis. Dessuten ble det drøftet hvordan og hvorfor innemiljø på avdeling er organisert på en bestemt måte og hvilke forandringer kunne en person ønske seg å gjennomføre. Informantene ble også spurt om muligheter og utfordringer som de knytter til barns medvirkning i innemiljø.

Det var en pedagogisk leder og en fagarbeider som jobber på samme avdeling, som ble intervjuet. Begge ble informert om oppbevaring av data og har gitt et skriftlig samtykke. Det ble gjort lydopptak av samtalen. Intervjuene ble gjennomført i møterom, som var reservert på forhånd for å unngå unødvendige avbrytelser. Det ble gjort i løpet av vanlig arbeidstid, i samråd med styrer, som sørget for at andre ansatte tar av seg barnegruppe i den perioden. For lydopptak ble det brukt diktafon. I etterkant ble intervjuene transkribert til et skriftlig dokument, anonymisert og lastet opp på en FoU server ved HVL, sammen med skannet samtykkeerklæring. Selve samtykkeerklæring i papirform ble makulert og opptakene ble slettet. Skriftlig dokumentasjon på server blir slettet etter at prosjektet avsluttes.

Til gruppeintervju med barn ble det forberedt kun få generelle spørsmål. Barna ble spurt om hva de liker å leke inne og hvorfor, hva de kan bestemme i barnehagen og hvem det er som

bestemmer. I samråd med en pedagogisk leder ble det valgt en homogen gruppe til intervju, det betyr at barn hadde lik alder (5 år) og kjønn (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 67). Intervjuer ble kjent med barna tidligere, slik at barn føler seg mer komfortabel og trygg under samtalen. Intervju ble gjennomført inne på avdeling, mens det var kun intervjuer og 3 barn til stedet i rommet. Ansatte var tilgjengelige ved behov. Det ga barna stor frihet og anledning til å vise og forklare ting i praksis, da de ikke kunne finne ord. De kunne bruke kroppen og situasjonen ble mer naturlig og uformelt til dem. Det ble tatt skriftlige notater i etterkant av samtalen.

3.3 Etisk perspektiv

En forsker kan treffe ulike etiske dilemmaer, når en skal samle data direkte fra informanter i form av et intervju (Løkken & Søbstad, 2013, s. 121). For det første er det krav fra Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) om oppbevaring av data og anonymisering. Man bør registrere forskningsprosjekt på NSD og forholde seg til retningslinjene, som er aktuelle for prosjektet blant annet hvordan man lagrer og oppbevarer lydopptak og dokumentasjon (Personopplysningsloven, 2019 art. 4, art. 5.1 a)-e), art. 6.1 a), art. 7). Når man intervjuer ansatte i barnehagen bør man forberede en kort skriftlig informasjon om prosjektet til informantene med forklaring av hvordan personlige data blir brukt og oppbevart. Alle informantene bør lese og skrive under samtykke og få kopi av den.

For å ivareta forskrifter om personopplysninger, anonymisering og godkjenning, kan man notere i etterkant eller under samtalen med en gruppe barn viktige uttalelser uten opplysninger, som kunne bidra til at personen blir gjenkjent. I et slik tilfelle kan man bruke informert samtykke for foreldre, slik at man ikke registrerer noen personlige data verken fra foresatte eller barn. Barn kan bli informert muntlig om samtalen på en uformell, naturlig måte og forsker bør forsikre seg om at barna forstår at samtalen er frivillig (Personopplysningsloven, 2019, art. 8).

For det andre er det etiske vurderinger angående type spørsmål som man stiller og selve intervju situasjonen. Barn skal behandles på en respektfull måte under intervjuet. Forsker skal blant annet tilpasse spørsmålene til personens modenhet, observere og vurdere under samtalen om situasjonen er komfortabel for en informant, og avslutte, hvis man ser noen tegn på frustrasjon eller ubehag hos barn. Til slutt bør man gi god tilbakemelding som kan styrke barnets selvfølelse (Eide & Winger, 2003, s. 65). Det samme gjelder voksne informanter. De må forsikres og forstå at deltakelse er frivillig, at man kan trekke seg tilbake når som helst og at alle data blir anonymisert og brukt kun i forskning. Dessuten bør spørsmålene være knyttet til

problemstilling, ikke gå på personlige eller intime forhold eller stille for store krav til kunnskaper (Løkken & Søbstad, 2013, s. 113).

3.4 Validitet og pålitelighet

I forskningsprosessen må man forsikre seg om at valgte metoder sikrer god kvalitet og dermed resultatet. Derfor bør forsker analysere metodiske valg i forhold til validitet og reliabilitet. Validitet eller gyldighet betyr at metode virkelig måler, undersøker det som det metodiske verktøyet ble konstruert å måle (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 24). Reliabilitet eller pålitelighet svarer på spørsmålet hvor grundig og nøyaktig problemstilling ble besvart ved bruk av en valgt metode (Eide & Winger, 2003, s. 121, Løkken & Søbstad, 2013, s.123).

I dette prosjektet vil man vite mer om barns medvirkning i innemiljø i barnehagen. For å besvare på problemstilling blir det naturlig å spørre barna om dette. Deres evne til å analysere og formulere muntlig erfaringer og meninger er begrenset. Derfor ble det bestemt at de ansatte som jobber mest med disse barna kan utdype tema. Et slik utvalg kan gi variert datamateriale til analyse. Man må innrømme at metoden har sine begrensninger og at informantene kan fortolke virkeligheten og hente inn bare utvalgte hendelser eller situasjoner. Likevel gir intervju bedre innsikt i et fenomen enn observasjon. Observasjon er tidkrevende og gir bare et fragmentarisk bilde av virkeligheten (Løkken & Søbstad, 2013, s. 60-61).

Subjektive tolkninger kan være en av flere feilkilder, eller årsaker til feil beregning. Andre feilkilder kan være utvalg av informanter. I mitt prosjekt ble utvalget begrenset til to ansatte og noen få barn på en avdeling. Det betyr at resultatene ikke kan generaliseres for alle barnehager. En slik utvalg gir derimot en dypere forståelse av temaet som utforskes på denne avdelingen. For å sikre god pålitelighet ble det utarbeidet intervjuguide og informantene ble spurt om de samme emnene. Forsker har gjort noen tiltak for at selve intervjusituasjonen pågår uten unødvendige avbrytelser. Dessuten ble det tatt lydopptak av samtalene for å unngå feiltolkninger eller tap av viktige tanker. I tillegg til lydopptak ble det skrevet korte notater underveis, som ble brukt i analyseprosessen sammen med den transskriberte intervjuteksten.

I gruppeintervjuet med barna var det en naturlig atmosfære og barnas komfort av stor betydning. Derfor ble det ikke tatt opptak av disse dialogene. Det ble tatt noen få korte notater under samtalen og utdypende notater i etterkant. Reliabilitet i intervju med barn kan analyseres

av en forsker i forhold til konsistens i hele situasjonen (Eide & Winger, 2003, s. 124), det vil si i hvilken grad alle informanter var enige og snakket om det samme.

3.5 Analyse

Kvalitative data er i utgangspunktet ustrukturerte og omfattende. For å finne svar på problemstilling trenger en å organisere, strukturere og analysere materialet. Det innebærer å dele data i elementer og prøve å finne mønster, gjentakelse og mening i materialet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 39). Postholm og Jacobsen (2016, s. 101) påpeker at den egentlige analysen, som handler om å utvide forståelse, starter allerede gjennom å formulere problemstilling og velge metode. Jeg har valgt en slik deduktiv tilnærming til forskning. Deduktiv metode betyr, at forsker har egne forestillinger når en starter å utforske tema. En utarbeider problemstilling i lys av en bestemt teori. Slike teoretiske antakelser er synlige i intervjuguiden (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 103).

Ved starten av prosjektet hadde jeg noen forestillinger om hva som kan ha betydning for barns medvirkning i innemiljø. Allikevel prøvde jeg å stille meg åpen til informantene, spesielt i gruppeintervjuet med barna, for å se på problemstilling fra et nytt perspektiv. Med andre ord ville jeg få en mer induktiv tilnærming til temaet jeg skulle utforske.

Under innsamlingen av data analyserer forsker materialet og situasjonen. Det kan føre til at en omformulerer eller stiller utdypende spørsmål, som skal hjelpe å skaffe mer kunnskap i forhold til problemstillingen. Når data er samlet inn, bør forsker dele det innhentede datamaterialet etter tema og studere delene for å forstå helheten bedre. Etterhvert kan man gruppere deler for å finne mønster. I den fasen bindes delene på en ny måte. Denne prosessen kalles hermeneutiske spiralen (Postholm & Jacobsen, 2016, s. 102). Det betyr at forhold mellom forsker, dens forståelse av helheten og deler er dynamisk. Til slutt skal en finne svar på problemstilling og tolke den i et teoretisk perspektiv.

3.6 Min analyseprosess og funn

I dette prosjektet startet analyseprosess allerede ved å formulere problemstilling og ulike faktorer, som kan ha betydning for barns medvirkning i det fysiske innemiljøet. For å utarbeide intervjuguide må man først finne ut hvilke vilkår som kan påvirke det hvor mye barn medvirker i det fysiske innemiljøet. I lys av teori ble det konstatert at personalets kompetanse og

holdninger, forståelse av medvirkningsbegrepet, de fysiske rammene (antall personer, størrelse, innredning) på avdeling, organisering av dagen og sikkerhet kan fremme eller hindre barns medvirkning og muligheter for å skape eget lekemiljø inne.

Under selve intervjuer dukket det opp nye nyanser, som jeg ville utdype under samtalene, blant annet felles forståelse av pedagogisk betydning av innredning, tilgjengelighet og utvalg av leker, betydning av regler og syn på barns kompetanse. Etter at intervjuene hadde vært gjennomført, ble det gjort notater fra gruppeintervju med barn og transkribering av intervjuer med ansatte. Denne prosessen, som består av at jeg hørte og leste materialet flere ganger, har hjulpet meg å analysere uttalelser og dermed å se sammenheng mellom dem. Videre ble det gjort gruppering av argumenter og sammensetning eller sammenligning av uttalelser fra forskjellige informanter. Det kunne bevise om informantene hadde likt eller ulikt syn på temaene, eventuelt om de la vekt på varierte faktorene.

Analyserte uttalelser ble fordelt i kategorier. Etter en diskusjon med veileder, ble kategoriene nevnt og funnene formulert. Noen kategorier vises seg av å ha mindre betydning (antall uttalelser), og blir derfor ikke presentert. Hovedsakelig ble argumentasjon todelt. Det ble strukturert hvilke uttalelser som belyser faktorer som fremmer barns medvirkning, og hvilke faktorer som begrenser barns medvirkning ifølge både barn, fagarbeider og pedagogisk leder.

Min problemstilling er: *Hvordan medvirker de eldste barnehagebarn i det fysiske innemiljøet?*
Min forskning har hjulpet meg til å finne svar på dette forskningsspørsmålet, og jeg finner i min analyse at:

- 1) Barn medvirker så mye som de voksne tillater det.
- 2) Institusjonalisering hindrer barns medvirkning i innemiljø.
- 3) Fysiske rammefaktorer hindrer barns medvirkning i innemiljø.

Disse funnene vil jeg videre presentere og drøfte i eget drøftingskapittel.

4.0 Presentasjon og drøfting av funn

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere og diskutere funn. De skal drøftes i lys av relevant teori og utdypes med utdrag fra informantenes utsagn. Utsagnene fra informant nr 1 blir kodet med I1, utsagnene fra informant nr 2 blir kodet I2 og utsagnene fra gruppeintervju med barn blir kodet med B. Jeg har valgt å presentere funnene som overskrifter og egne kapitler i drøftingskapitlet.

Under analysen kom det tydelig fram at barn kan medvirke i det fysiske innemiljøet i den grad de voksne tillater det. Dessuten fant jeg ut at ulike vilkår kan fremme eller hindre barns muligheter til medvirkning.

4.1 Barn medvirker så mye som de voksne tillater det.

De voksnes holdninger og forståelse av medvirkning i demokratiske prosesser viser seg å være en av viktigste faktorene, som bestemmer om barns muligheter til medvirkning. Det er de voksne som har makt til å tilrettelegge barnehagens virksomhet og som kan skape rom for medvirkning og medbestemmelse ifølge Rammeplanen (2017, s. 27).

De voksne på storbarnsavdelingen, som ble intervjuet, prøver å følge barnas initiativ og gir barna ulike valgalternativer. Barna er veldig klar over hva de kan velge eller bestemme selv: *«Vi bestemmer hva vi leker, hvilken tegning vi vil, hvilken kasse vi tar ned på grupperom eller hva vi vil spise»* (B). Både I1 og I2 kommer med flere eksempler som viser at barn ofte får flere alternativer å velge mellom. De påpeker at de tilrettelegger til barns medvirkning og medbestemmelse under samtaler ved bordet, når de drøfter dagens innhold eller på samlingsstund. Det er i tråd med forståelsen av medbestemmelse, som er presentert av Bae (2019) og Johannesen og Sandvik (2008, s. 25). De påpeker at medbestemmelse er knyttet til individuelle valgmuligheter og brukerens perspektiv. Jeg tolker det slik at voksne vil gjerne at barn får alternativer for å føle at ikke alt er voksenstyrt, men det er likevel voksne som utformer disse alternativene.

Begge informantene ga uttrykk for at barnas stemme ikke bare bør høres, men også ha påvirkningskraft: *«barna må få lov for å drive seg selv, på et vis, og kjenne at de betyr noe»* (I1), eller *«ungen kommer med et forslag og vi sier at det er greit, fordi da er det ungen som kommer med det»* (I2). Disse uttalelsene ser ut å være i tråd med det som Askland og Sataøen

(2013) nevner, at barn trenger å ha reelle påvirkningsmuligheter for å utvikle sin identitet som subjekt i relasjoner. Det kan by på at informantene vil anse barn som aktive og kompetente subjekter.

Når det gjelder det fysiske innemiljøet så blir det først og fremst voksne som viser initiativ til forandringer. I intervjuene finnes det mange uttalelser hvor informantene forklarer at de porsjonerer leker, bytter ut innhold i lekekasser eller på grupperom. En av informantene forteller: «*Vi er kreative selv, (...) vi prøver hele tiden å gjøre avdelingen bedre: fjerne ting, legge til rette med ting, bytte ut ting, sånt at barna får leke med ulike ting*» (I1). Det kan tolkes som at en voksen ser behov for variasjon og stimulerende lekemiljøet, og vil skape det (Kunnskapsdepartement, 2017, s. 49-50). Likevel lurer jeg på om voksne kanskje kunne inkludere barn mer i disse forandringene av lekemiljø inne.

Voksne mener at de bruker skjønn og er åpne for barns innspill, når situasjonen og gruppeinteresse tillater det. De beskriver at barn hadde flyttet på ting på avdeling for å bygge hytte. Barna ikke hadde lyst å rydde vekk det de holdt på med, da de skulle spise frokost, så da fikk de lov å spise inni hytta. Et annet eksempel er å hoppe inne på madrasser i garderoben. Selv om det er en regel å ikke hoppe inne, er hvilemadrasser brukt til hopping i stedet for hvile, når det er få barn på avdelingen. Siden fysisk aktivitet er en måte å utrykke seg på hos barn (Moser, 2013, s. 30), så vil det fremme barns medvirkning å gi barn anledning til å forandre de fysiske rammene inne (Eide & Winger, 2018, s. 41). Her anser jeg anerkjennelse til barnas kroppslighet og medvirkning i det fysiske innemiljøet. Selv om utstyr på avdeling har et forutbestemt bruksområde, er den kreativt benyttet til en annen aktivitet etter barnas ønsker. Dessuten på den måten støtter og beskytter de voksne leken (Wolf, 2017).

Voksne innrømmer at barns medvirkning er begrenset, men at de prøver å flette inn egne meninger og ønsker, og at de presenterer det for barn som et valgalternativ eller tilbud. Ansatte sier det slik: «*Så jeg styrer gjerne litt av og til ... Kommer med ideer, innspill, inspirasjon, slik at jeg klarer å fylle den biten og. Så av og til sier jeg «nei, det tar vi etterpå, nå setter vi oss og*

leser i bok» og da etter hvert får jeg flere med. På en måte må du, alle skal få det de har krav på, så da må du av og til gå bakveien og styre, men for de høres det ikke sånt ut, sant?» (I2).

Denne uttalelsen tolker jeg som et forsøk for å finne balanse mellom kravene utenfra og ønske om å ivareta barnets rett til medvirkning. Barn får begrenset valg eller handlings- og påvirkningsmuligheter, men de øver seg på å bidra, si sin mening, kjenne på det å bety noe og ta i betraktning andre sine meninger, som er viktig del av barns deltakelse i demokratiske prosesser (Jansen, Kaurel & Pålerud, 2015, s. 16-17). På den andre siden er disse valgene illusjonistiske, det vil si at barna tror at de gjør det de kom på selv, men egentlig oppfyller de voksens pedagogiske planer.

Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27) understreker at barns medvirkning burde være avhengig av deres modenhet og alder. Det er voksnes ansvar å vurdere både barnets ferdigheter og på hvilke områder barn kan ha innflytelse på. Om barns evner til å bidra til utvalg av innredning og møbler ble det sagt: *«For a si det sånt – barna ble ikke spurt når det gjelder møblene (...), slike som bord og stoler. Det tenker jeg er litt sånt, utover deres kompetanseområde og egentlig litt utover vårt kompetanseområde og, når det gjelder hva er best mulig bord og stoler. (...) barna ville kanskje ha små bord og små stoler, men rent helse hensiktsmessig er det ikke. (...) barna vil gjerne velge ut fra hva som ser estetisk kjekt, flott, fargerikt, men vi må tenke hva som er kroppens ... hva som gjør at de sitter godt, har god holdning og alle disse fornuftige grunnene.» (I1).* Den tanken finner jeg ganske interessant, fordi en informant forteller, at barna ikke ble spurt om forslag til nye møbler på grunn av at en voksen antar at deres ønsker ikke kunne være fornuftig og gjennomførbar. Det virker som om barn helst ikke blir spurt om noe, hvis en voksen allerede har klare meninger om hva som er best, eller mener at forholdene gjør det umulig å gi ekte medvirkningsmuligheter.

Pettersvold (2018, s. 72) påpeker at mange barnehageansatte strever med å finne balanse mellom det å gi barn rett til medvirkning og rett til beskyttelse. Relasjon mellom barn og voksen blir alltid asymmetrisk og det er ikke enkelt å ta hensyn til barnets ønsker av praktiske og etiske grunner. I sitert uttalelse tolker jeg tanken om at barn ikke har kompetanse til å velge rette stoler, som forsøk på å beskytte barn mot for stor belastning og ansvar ved å ta avgjørelsen på barns vegne. Her kan jeg komme tilbake til FoU-prosjektet «Rom for en ny barnehage - intensjoner og realisering» (Evenstad & Becher, 2015) der det viser seg, at det er et stort forbedringspotensial når det gjelder samarbeid og god kommunikasjon mellom brukere og

arkitekter. Siden pedagogiske medarbeidere i barnehagen hadde lite medvirkningsmuligheter og det førte til at potensialet i bygget ikke ble brukt, så kan det indikere at når barn ikke får medvirke i etablering av eget fysisk miljø, så blir det vanskeligere å bruke fullt ut dets lek- og læringsmuligheter. Dessuten mener Moser (2012, s. 145) at barnas medvirkning i planlegging av rom er mulig og ønskelig, samt understrekes det at for å skape innemiljø som blir stimulerende for barn trenges det personalets kompetanse. Derfor bør ikke barnas og ansattes mening i dette temaet undervurderes.

Det er klart at voksne har makt til å gi barn anledning til å medvirke i barnehagens virksomhet. Generelt viser voksne initiativ til det, ser også barns initiativ og tilrettelegger på en bevisst måte til flere valgalternativer. Allikevel når det gjelder det fysiske innemiljøet, så innrømmer voksne at barnas medvirkningsmuligheter er veldig begrenset. En av faktorene som forårsaker det er voksnes holdning og meninger om barnas kompetanse. I følge informanter er det også andre hindringer som er av betydning.

4.2 Institusjonalisering hindrer barns medvirkning i innemiljø.

Informantene beskriver en del faktorer som hindrer barns medvirkning i det fysiske innemiljøet. De har noen felles trekk og jeg kaller det for institusjonalisering i den forstand som Ulleberg (2002) presenterer, det vil si at livet i barnehagen er strukturert i et system med stram organisering og regler.

Barn som skulle beskrive hva de liker å leke med inne på avdeling, forteller spontant om mange regler og begrensninger. De forteller at når de leker på grupperom så er det et bestemt antall barn og lekekasser, som kan være på gulvet samtidig. De sier at de må rydde vekk ting når de ønsker seg andre kasser. De er klar over at de må ta hensyn til ulike forhold: *«Vi liker bedre å leke på grupperommet, men vi må rydde gulvet hvis vi vil få noe annet. Det er de voksne som bestemmer det»* (B).

En informant beskriver at reglene, strukturene og kravene fra andre instanser bidrar til at det er få muligheter til forandringer i det fysiske innemiljøet: *«det foregår så mye på samme rom i løpet av dagen at du må hele tiden rydde vekk (...) når vi skal spise så må vi rydde bord, vi må rydde ting vekk, som de sitter og holder på med (...) masse ting som vi skal gjennom, vi skal fylle kravene, barn med spesielle oppfølging, (...) og det er fravær, mindre folk og allikevel så*

skal du prøve å få det ungen har krav på» (I2). Denne uttalelsen ser jeg henger sammen med at realisering av barns rett til medvirkning er et komplekst og krevende oppdrag (Pettersvold, 2018, s. 68). På grunn av andre oppgaver og ulike krav som stilles til arbeidsmetoder, faglig innhold i det pedagogiske arbeidet i barnehagen, er tiden for å skape gode relasjoner og medvirkningsmuligheter begrenset (Eide & Winger, 2018, s. 39). Institusjonalisering med mange pålagte mål og oppgaver hemmer barns muligheter til medvirkning i innemiljø fordi tiden for frilek og ikke voksenstyrte aktiviteter inne er veldig redusert, etter min mening.

Den andre informanten anser at reglene er en viktig del av livet i en gruppe og at det er voksne som etablerer de: *«det er veldig viktig - vi voksne, vi har en jobb her, vi har et ansvar her, vi må lage rammer»* (I1). Skreland (2019, s. 37) bekrefter det som mine informanter, både voksne og barn konstaterer. Livet i barnehagen er styrt av regler. Reglene regulerer livet i en gruppe, hjelper å gjøre verden forutsigbar og forståelig, men samtidig begrenser og regulerer barnas aktivitet og muligheter for medvirkning, særlig i innemiljøet. Skreland påstår at gjennom reglene knyttet til bruk av rom, formidler man ulike verdier for eksempel forventning om orden, renhet og ro (2019, s. 155-156). Det finner jeg i reglene om sortering av leker, bestemt antall lekekasser på gulv samtidig osv.

Det er de voksne som fastsetter dagsrytmen, regler, utvalg av leker, gruppefordeling og de fleste aktivitetene i barnehagen. Barn får også medvirke i det så lenge voksne anser det som nyttig (Jansen, 2019, s. 30-31). Informant 1 fortalte mye om organisering av dagen og uken, som et bevisst grep for å frigjøre plass og gi barna bedre lekemuligheter. Det ble forklart at fast i ukeplanen er avdelingen delt noen dager, slik at en del barn er ute på tur og den andre gruppen barn kan bruke hele avdelingen. Da kan barna for eksempel bygge hytte av møbler, leke mer fritt på grupperommet og få bedre plass på gulvet. Barna fortalte at da får de lov å hoppe fra benken i garderoben på madrass, og utføre grovmotorisk lek inne på avdelingen. Likevel er den begrensede friheten, som de får, satt i rammer, og er avhengig av organisering og struktur av en større gruppe, ikke bare avdeling intern, men hele barnehagen.

Bestemt orden på dagen, normene knyttet til antall barn og voksne på avdeling, planer og krav som må oppfylles i løpet av hverdag, struktur og organisering, som man har lite innflytelse på,

virker inn på barns muligheter til medvirkning (Jansen, 2013, s. 135). Naturligvis anser jeg at normene og reglene, det å sette rammer og struktur i en institusjon, blant annet i barnehagen, er en betingelse for å oppnå samfunnets mål. Samtidig når et individ ikke har noen anledning for å bidra i utforming av disse reguleringene, så kan man hevde at institusjonalisering hindrer medvirkning.

4.3 Fysiske rammefaktorer hindrer barns medvirkning i innemiljø.

Fysiske rammefaktorer, som ofte er uavhengige av barn og voksne, kan anses som en del av institusjonalisering i barnehagen. Allikevel har personalet en stor innflytelse på en del av de fysiske innemiljøets komponenter.

For det første er det kvalitet av utstyr og sikkerhetsregler knyttet til forbruk, som begrenser medvirkningsmuligheter i praksis. Barna forteller at et bord ikke er godt å hoppe fra på grunn av dårlig kvalitet og at man kan ødelegge det. De begrunner at det er ikke lov å gjøre forskjellige ting inne på grunn av «*man kan krasje med de små*» (B). Det at utstyr og møbler er vanskelig å flytte og tar mye plass bekrefter ansatte: «*dårlige møbler, bord og stolene, de enten knekker dem, eller (...) de er ikke av god kvalitet*» (I1) og «*stolene tar enorm stor plass*» (I2).

I tillegg påpeker informantene at kvalitet av utstyr er begrunnet i økonomiske begrensninger. Utfordringer knyttet til sikkerhet er forbundet med størrelse på de fysiske rommene som er i bruk for barn. Ansatte beskriver det som en relativ liten plass og betoner at det er mye ting som tar plass, selv om arealnorm er oppfylt (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 14). Det kommer fram i mange uttalelser at organisering og utforming av rommene sammen med et stort antall av personer, som er der samtidig, reduserer aktivitetsmulighetene. Det kan stilles et kritisk spørsmål om det er rimelig å forvente at ansatte skaper varierte og utfordrende bevegelses- og lekemiljøer, som inspirerer barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 49-50) med så begrensede ressurser. Informantene beskriver det slik: «*18 unger, og voksne, så da er det på en måte at alle har jo sine ønsker ... og vil gjøre ting på sin måte, men det går ikke i en gruppe*» (I2), eller: «*Vi burde ha færre barn for at barna skal få kunne utfordre seg i større grad*» (I1). Her uttrykkes det også en del frustrasjon knyttet til at man må ha oversikt og tilsyn for alle barn samtidig, og at for å kunne oppfylle ønskene til ulike grupper barn, burde man være flere voksne på jobb over lengre tid. Det ble beskrevet: «*for barnehagen er jo mye lenger enn vi er, folk ...*» (I2). Det er en viktig stemme angående bemanningsnorm (Barnehageloven, 2018 §18) og økonomi, etter min betraktning. Det kan virke slik at en voksen, som skal ha ansvar for 6 barn i

førskolealderen, har nok anledninger for å samtale med dem, observere deres uttrykksformer og gi dem anledning til å medvirke i sine omgivelser i en stor grad. Men siden det finnes mange andre krav og praktiske oppgaver gjennom dagen, så viser det seg at den direkte kontakten mellom barn og voksne er veldig begrenset. Wolf (2017) belyser at gode relasjoner som bygges over tid, er nødvendige for god kommunikasjon og videre for at barn kan signalisere sine ønsker, og få reel sjanse for å medvirke. Dessverre kan det også tenkes at relasjoner er vanskelig å opprettholde, når tiden ikke er tilstrekkelig og antall personer er for stor.

Ansatte som ble intervjuet mener at ergonomi og sikkerhetsregler (Kunnskapsdepartementet, 2015), som er aktuelle for utstyr og møbler på arbeidsplass begrenser i stor grad medvirkningsmuligheter både for dem selv og for barna. Når man konfronterer det med resultater av forskningsprosjektet til Moser (2012), hvor det bevises at man kan bruke utstyr som oppfyller både helsemessige krav og er flerefunksjonell og utfordrende for barn, kan man stille spørsmål om ansattes kompetanse og bevissthet knyttet til fysisk utforming og innredning av rommene i pedagogisk virksomhet.

De presenterte funnene beviser at barn på storbarnsavdeling medvirker i det fysiske innemiljøet i den grad som de voksne tillater det. Voksne anser i tillegg at institusjonalisering og fysiske rammene begrenser barnas muligheter til medvirkning i innemiljø. Informantene mine belyser at barn får flere muligheter for å skape sitt eget lekemiljø ute, hvor de får større plass og mindre hindringer. De påstår at der kan leken foregå over tid, siden tingene ikke trengs å rydde bort. Også barna bekrefter det når de sier at «*voksne bestemmer inne, vi bestemmer ute*» (B). Jeg tolker det slik at det er ulik tilnærming til kroppslighet og medvirkningsmuligheter inne og ute i barnehagen. I dette prosjektet fokuserte jeg på det fysiske innemiljøet og barns anledning til medvirkning. Det viser seg at den er ganske begrenset, men det kan være en tendens til at voksne gir barn store medvirkningsmuligheter på andre områder av barnehagens liv. Det viser seg at ansatte ser behov for at førskolebarn skal medvirke i omgivelsene sine, men kanskje legger større vekt på det i andre områder, for eksempel utemiljø.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å finne svar på hvordan de eldste barnehagebarna medvirker i det fysiske innemiljøet. Medvirkning i barnehagen har blitt utforsket mye de siste årene, noe som viser hvor viktig og omfattende dette temaet er. I styringsdokumenter står det at medvirkning er en del av dannelsen til demokrati og felleskap. Siden barna er kroppslige og uttrykker seg på ulike måter, så burde de også ha muligheter for å medvirke i sitt fysiske innemiljø.

Jeg har redegjort betydningen av medvirkning, voksen rolle, institusjonalisering og fysiske rammefaktorer i barnehagen. Videre har jeg presentert mine metodiske vurderinger og forskningsprosess. Etter analyse av intervjuer har jeg kommet til følgende konklusjoner:

- Barn medvirker så mye som de voksne tillater det.
- Institusjonalisering hindrer barns medvirkning i innemiljø.
- Fysiske rammefaktorer hindrer barns medvirkning i innemiljø.

Voksne som forstår barns rett til medvirkning kan legge til rette for at barn ytrer seg og får reell innflytelse på barnehagens hverdag, inkludert det fysiske innemiljøet. Jeg oppfatter at det er mange forutsetninger som har innflytelse på at barn er mer kroppsdisiplinerte inne i barnehagen enn ute. Voksne skaper rammer og grenser for barns medvirkning og det viser seg at regler, sterk strukturert organisering og dagsrytme ofte kan stå i veien for barns muligheter for å medvirke. På den måten hemmer institusjonalisering barns medvirkning i innemiljø. Det er voksne som skaper og utformer det fysiske innemiljøet i barnehagen. Deres holdninger til innredning og rommets betydning og funksjoner, men også det bestemte utvalg av utstyr og leker, ofte begrunnet i økonomi og kravene ovenfra, har betydning for hvordan barn kan utfordre seg inne.

Det var spennende å utdype dette temaet både fra den voksnes og barns perspektiv. Det viser seg at barn er veldig klar over regler og sine påvirkningsmuligheter. Både barn og voksne i min forskning anser at inne i barnehagen er medvirkningsmuligheter begrenset og at det er ulike vilkår som påvirker dette. Jeg vil gjerne ta disse konklusjonene videre i praksisen min som barnehagelærer. Dette prosjektet har hjulpet meg til å innse hvor kompleks problematikk barns

medvirkning er i barnehagen. Takket være mine og tidligere forskning, har jeg utvidet min kunnskap om betydning av utforming av det fysiske innemiljøet, betydning av regler, organisering og struktur og verdi av den voksnes rolle for barns medvirkning i barnehagen.

6.0 Litteraturliste

- Amundsen, H. M., Blakstad, S. H., Krogstad, A., Knudsen, W., Manum, B., Sve, L. & Wågø, S. (2007). *Barn og rom. Refleksjoner over barns opplevelse av rom*. Trondheim: Sintef/Dronning Mauds Minne. Hentet fra <https://docplayer.me/7129144-Barn-og-rom-refleksjoner-over-barns-opplevelse-av-rom.html>
- Askland, L. & Sataøen, S. O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bae, B. (2019). Barn som medmennesker og deltakere: innflytelse fra Barnekonvensjonen? *Barnehagefolk 4-2019* (s. 19-23).
- Bae, B., Eide, B. J., Winger, N. & Kristoffersen, A. E. (2006). *Temahefte om barns medvirkning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Barnehageloven. (2018). *Lov om barnehager*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barnekonvensjonen. (1989). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven). Vedlegg 8*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>
- Borg, E., Backe-Hansen, E. & Kristiansen, I. H. (2008). *Kvalitet og innhold i norske barnehager: en kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Eide, B. J. & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel. Intervju med barn – metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Eide, B. J. & Winger, N. (2018). «... være grei og snill, og for øvrig kan man gjøre hva man vil»? Medvirkningens kår i dagens barnehage. I K. D. Wolf & S. B. Svenning, S. B. (Red.), *Perspektiver på barns medvirkning i barnehagen* (s. 27-42). Oslo: Universitetsforlaget.
- Evenstad, R., & Becher, A. A. (2015). Arkitektur og pedagogikk i samspill eller motspill? - om betydning av koherens mellom planlegging og etablering av nye typer barnehagebygg. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 10. Hentet fra <https://doi.org/10.7577/nbf.1427>
- Evenstad, R., Dahl, B. (2018). Barnehagebygg for demokrati og danning? – barns medvirkning i møte med romlige (fysiske) strukturer. I K. D. Wolf & S. B. Svenning, S. B. (Red.), *Perspektiver på barns medvirkning i barnehagen* (s. 43-72). Oslo: Universitetsforlaget.
- Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensjon i barnehager (2018). *Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensjon i barnehager*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-22-1049>
- Hognestad, K. (2007). *Ettåringens medvirkning i barnehagen. Et kritisk blikk på møter mellom mennesker*. Oslo: Høgskolen i Oslo.

- Jakobsen, S. E. (2019). Betyr organiseringen av barnehagen noe for barna? *Vetuva 2019* (s. 5-7). Hentet fra https://vetuva.udir.no/wp-content/uploads/vetuva_innmat_2019_Org_PAGES.pdf
- Jansen, K. E. (2013). *På sporet av medvirkning og læring. De yngste barna og spenningsfeltet mellom det planlagte og det spontane*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jansen, K. E. (2019). *Medvirkning i praksis. Deltakelse og danning i barnehagens hverdagsliv*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jansen, K. E., Kaurel, J. & Pålerud, T. (Red.), *Demokratiske praksiser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2008). *Små barn og medvirkning – noen perspektiver*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Godkjenning av barnehager – veileder*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/regelverk/veiledere/veileder-om-godkjenning-av-barnehage.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2015). *Helse, miljø og trivsel i barnehagen*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/regelverk/veiledere/veileder-om-helse-miljo-og-trivsel-i-barnehagen.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lillemyr, O. F. (2001). *Lek på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G. (2004). *Toddlerkultur. Om ett- og toåringers sosiale omgang i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2006). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Melhuus, E. C. (2015). Regulerende eller bevegelige rom – tingene, barna og de ansatte (s. 67-84). I: K. E. Jensen, J. Kaurel, T. Pålerud (red). *Demokratiske praksiser i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Moser, T. (2012). Barnehagens innerom som pedagogisk utviklingsprosjekt. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser, (Red.). *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø* (s. 129-146). Bergen: Fagbokforlaget.
- Moser, T. (2013a). Barns kroppslighet som del av barnehagens helhetlige danning. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen. Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s. 22-42). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Moser, T. (2013b). Den sosiale kroppen. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen. Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s. 81-98). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Personopplysningsloven (2019). *Lov om behandling av personopplysninger*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>
- Pettersvold, M. (2018). Det demokratiske samfunnsoppdraget. I S. Østrem (Red.), *Barnehagen som samfunnsinstitusjon* (s. 67-85). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2016). *Læreren med forskerblick. Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Sjøberg, S. (1998). *Jean Piaget: Forstått og misforstått? – Brukt og misbrukt?* Hentet fra <https://folk.uio.no/sveinsj/Piaget.html>
- Skreland, L. L. (2015). Regler i barnehagen – en demokratisk blindflekk? I K. E. Jensen, J. Kaurel & T. Pålerud (Red.), *Demokratiske praksiser i barnehagen* (s. 85-100). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skreland, L. L. (2016). *På mandag-er er det ikke lov med papirfly: en studie av regler og yrkesutøvelse. Doktorgradsavhandling*. Kristiansand: Universitetet i Agder. Hentet fra <https://www.nb-ecec.org/no/artikler/article-57>
- Skreland, L. L. (2019). *Regler i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Solvik, F. (2018, 2. juli). *Innemiljø*. I Store norske leksikon. Hentet fra <https://snl.no/innemilj%C3%B8>
- Ulleberg, H. P. (2002). *Institusjon – institusjonalisering*. Hentet fra <http://www.sv.ntnu.no/ped/hans.petter.ulleberg/Institusjon.htm>
- Wolf, K. D. (2017). *Medvirkning til barns spontane lek i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

7.0 Vedlegg 1 – Informasjonsskriv til forskingsdeltakere

Vil du delta i forskningsprosjektet

Hvordan medvirker de eldste barnehagebarn i det fysiske innemiljøet?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *undersøke muligheter for barnets medvirkning i inne miljø i barnehagen*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Det er bachelor oppgave på Høgskolen på Vestlandet. Jeg vil undersøke og vite mer om hvordan de eldste barna kan skape egen leke område inne i barnehagen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Som barnehagelærer som jobber på storbarnsavdeling kan du bidra med nyttig kunnskap i prosjektet. Barn i førskolealderen kan bidra ved å fortelle om sin hverdag og aktiviteter i lek i barnehagen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir intervjuet. Dine svar blir registrert elektronisk/ lydopptak

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg som student og veilederen som ev skal ha tilgang til lydopptak. Etter at den ble overført til papirform blir den slettet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 29.05.2020. Lydopptak ble slettet etter det. Datamaterialet i oppgaven blir anonymisert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

å få rettet personopplysninger om deg,

få slettet personopplysninger om deg,

få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *HVL* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Katarzyna Wierzbicka Skibinska 170137@stud.hvl.no eller *Sissel Halland* sissel.halland@hvl.no

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Sissel Halland

Student

Katarzyna Wierzbicka Skibinska

8.0 Vedlegg 2 – Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om *Hvordan medvirker de eldste barnehagebarn i det fysiske innemiljøet?* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca.

29.05.2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

9.0 Vedlegg 3 – Intervjuguide

Problemstilling: *Hvordan medvirker de eldste barnehagebarn i det fysiske innemiljøet?*

Bakgrunn:

Stilling

Utdanning

Antall år i arbeid

Tema: Organisering av avdeling inne

Hvordan vil du beskrive en ideell avdeling inne (innredning, møbler osv.)?

Hvordan er innerommet organisert? Hvorfor?

Hvor ofte forandrer dere noe på avdeling?

Hvem tar initiativ? Når det skjedde sist? Hva har dere forandret og hvorfor? Hvilke aktiviteter foregår inne på avdeling?

Hva syns du om det at barn flytter på møbler, innredning eller bruker det til andre formål enn tenkt i lek?

Hvem sine ideer dominerer i innerommet?

Tema: Forståelse og praktisering av barns medvirkning

Hva er medvirkning for deg?

Hvordan praktiseres medvirkning på avdelingen deres, slik at hvert barn får medvirke?

Hva er barns medbestemmelse? Kan du komme med eks?

Hvordan tar dere stilling til tiden på deres avdeling/base i løpet av en hverdag?

Tema: utfordringer

Hvilke forskjeller har personalet sin kompetanse å si for barns medvirkning?

Hva er største utfordringer for at barn kan skape eget lekeområde inne?

Blir det diskutert og reflektert rundt tema på avdeling og/eller personalmøter?

Er det noe mer du vil legge til i forhold til tema?

9.0 Vedlegg 4 – Informert samtykke (foresatte til barn)

Dette er et spørsmål til deg som forelder om barnet ditt kan delta i et forskningsprosjekt, hvor formålet er å undersøke muligheter for barns muligheter for medvirkning i barnehagens innemiljø. I dette skrivet får du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for barnet.

Formål

Det er bachelor oppgave på Høgskolen på Vestlandet. Jeg vil undersøke og vite mer om hvordan de eldste barna kan skape og påvirke eget lekeområde inne.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet HVL er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du, på vegne av ditt barn, spørsmål om å delta?

Barn i førskolealderen kan bidra ved å fortelle om sin hverdag og aktiviteter i lek i barnehagen.

Hva innebærer det for deg/barnet å delta?

Jeg vil ha gruppesamtale med barn. Det skal ikke noteres noen personlige opplysninger og alle uttalelser fra barn blir anonymisert i oppgaven. Det skal ikke tas opptak, kun notater uten personlige opplysninger.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger at barnet ditt kan delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg eller barnet, hvis dere ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Jeg skal ha vanlig samtale med hele gruppe av barn og de skal bidra med sine tanker om tema på en naturlig måte.

Jeg ber foreldre som ikke ønsker at barnet blir på gruppe samtale å informere personalet på avdeling muntlig innen 02.03. 2020 (mandag)

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker barnets opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Katarzyna Wierzbicka Skibinska 170137@stud.hvl.no eller Sissel Halland sissel.halland@hvl.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Tema til samtalen med barn:

Hva leker dere mest inne?

Hva liker dere best å gjøre i barnehagen? Hvorfor?

Flytter dere på ting på avdeling? Hvorfor? Hva syns voksne om dette?

Hva kan dere bestemme i barnehagen?

Hvem som bestemmer i barnehagen?